

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2019

ESTONIAN

HIGHER LEVEL

Monday, 17 June

09:30 - 12:30

Vasta küsimustele I, II ja III ülesandes. Kõikidele küsimustele tuleb vastata eesti keeles. Kokku on võimalik saada kuni 100 punkti.

Loe läbi alljärgnev tekst ning vasta küsimustele, kasutades oma sõnu ja täislauseid. Iga õige vastus annab 5 punkti.

KASINUSE DISKREETNE VÕLU

1. Nullkulu (*zero waste*) järgiva elustiili kasuks otsustamine ei lähtu ilmselt esmajoones esteetilisest kaalutlustest. Prügi kui niisugune on muu hulgas kindlasti ka esteetilistes kategooriates kirjeldatav probleem, ent samas toimetatakse see siinkandis küllaltki efektiivselt n-ö silma alt ära, igapäevasest elukeskkonnast väljapoole – „nähtava“ ruumi korrastatus seega enam-vähem taastub ja sellega on kutsuvalt lihtne kogu küsimus ka lahendatuks arvata. Enda häirida laskmine tõsiasjast, et teised kusagil eemal ikkagi kuhjub (mis siis, et me ise ei pruugi sinna kusagile iialgi sattuda), toimub pigem eetilisel tasandil. Ent kui asutakse olukorda jõudumööda ümber kujundama, piirates iseenda loodud prügi hulka, tekib elustiil, mil on ka esteetiline mõõde ja eripärad.

2. Laiemas avalikkuses on kerkinud *zero waste*'i subkultuuri embleemiks purk – tavaline, tüüpiliselt umbes pooleliitrine klaaspurk, mille sisse suudavad nullprügistamise tuntuimad eestkõnelejad mahutada väidetavalt ära kõik oma aasta jooksul tekkivad jäätmed ehk kõik ülejäägid, mida ei saa kompostida või taaskasutusringlusesse saata, näiteks puuviljade küljest pärit klepsud. Kujund on efektne ja elu on näidanud, et prügi purk on tõhus vahend uudiskünnise ületamiseks. Liikumise sees, tõsi küll, on hakatud isiklikele prügi purkidele keskendumist ja nende sotsiaalmeedias eksponeerimist taunima, kuna tervemõistuslikum lähenemine ütleb, et prügitokitamise vähendamisel on igal juhul väärtus, isegi kui tulemus ei mahu ühte purki. Samuti ei pruugi purgiabsoluudini püüdlemine olla ühildatav eluliste vajadustega, näiteks ei peaks keegi jätma vajalikke ravimeid võtmata, olgugi et need on raskesti või üldse mitte taaskasutatavas plastpakendis.

3. Nullkulu subkultuur paistab olevat eeskätt naiste nägu – võib-olla mitte niivõrd seetõttu, et osalejad tingimata ülekaalukalt naised oleksid, vaid nende suurema valmiduse tõttu praktiseeritavat sotsiaalmeedias eksponeerida. Naistele näib muidugi langevat ka suurem surve osaleda tarbimisühiskonna lõppematus osturallis (moe-, ilu-, kodukaubad jne), mis võib ärgitada kahtlemist ja vastureaktsiooni. Nullkuluelu kasuks otsustamine oleks siis omakorda viimase eriti protestimaiguline vorm. Ehkki kestlikumate valikute tegemise vajadus on kahtlemata ka laiemalt teadvustumas, kujutab *zero waste* sammu sellest edasi – äratundmist, et olulisem on tarbida vähem, mitte ainult paremini. Ehk et ressurside säästmise seisukohalt pole mõistlik leiutada kompostitavaid kohvitopse, vaid unustada ühekordsed nõud, mitte osta midagi koos ülearuse plastpakendiga jne. Sisuliselt tähendab see püüdu loobuda konventsionaalses tarbimismustris osalemisest.

4. See, kui laialatuslikuks selle harrastamisega minna annab, on teine teema, eriti kui võtta arvesse, et lugematute inimeste sissetulek sõltub praegu sisuliselt mittevajalike või taotluslikult peagi purunevaks ehitatud asjade tootmisest, tarnimisest ja müümisest. Ent frustreerivast süsteemist väljaastumise veetus on mõistetav. Meid igapäevaselt ümbritsev valikute küllus ja ostusurve võivad tunduda koormavad, nullkulu põhimõtete järgimine pakub aga lihtsat viisi võimalikke variante piirata ning välistab suure osa ülearustest valikutest, luues seeläbi mulje taas kätte võidetud kontrollist.

5. Vabatahtlik kasinus on radikaalne valik, kuid eeskätt kontseptuaalsel tasandil – sel pole kuigi konkreetset välist stiili, õigupoolest ei pruugi see üldse eriti välja paista. Nullkuluelu argises toimimises ongi lähemal vaatlusel üllatavalt vähe radikaalset, normist kõrvalekalduvat või keerulist. Kiirmoe vältimine ning teise ringi rõivaste ja kodukauba eelistamine pole just ennekuulmatu, lisaks eksisteerib küllaga laiatarbe kaubamärke, mis panustavad kas osaliselt või täielikult looduslikele materjalidele, minimalistlikule esteetikale ja „vanadele headele lahendustele“. Teisalt on tarbimisvastase varjundiga subkultuuril piisavalt oma tarbimisklišeid, mis on ka visuaalselt äratuntavad. Nullkulu sümboltooted paistavad sotsiaalmeedias kaugele: eksponeeritakse nii traditsioonidega Saksa klaaspurgitootja Weck retromaigulisi mudeleid kui ka bambushambaharju, Ecotoolsi meigipintsleid jne. Liikumise visuaalne pale tundub materjalide kordumise tõttu pisut üksluine, seda iseloomustab ka teatav magus õdususpüüdlus ja kohati ootamatult väikekodanliku moega alatoon.

6. Liikumise tuntuimad näod kalduvad esinema avalikkuses hoolitsetud, aga lihtsa, peaaegu konservatiivse välimusega – ei mingeid võidunud hipisid ega muul moel nähtavaid ekstreemsusi. Pigem on asi vastupidine ja paradoksaalsel moel on nullkulu elustiili viljelemiseks soodsamad võimalused suurlinnade tarbimis-Mekades, kus leidub nišihuvidega ostjale nii pakendamata igapäevakaupa kui ka hästi varustatud *second-hand*-poode, mida süstemaatiliselt kammides on võimalik panna kokku tippmoemajade toodangule tuginev, ideaalselt ajatu minigarderoob. Mõõdutundetute ostlemine ostlemise pärast on muidugi võimalik ka uuskasutuspooides, aga elustiili ideoloogia vaatab sellele viltu. Fooniks on ikka positiivne suhtumine – loobumiste või kannatuste asemel rõhutatakse leidlikkust lahenduste otsimisel ja mängulist katsetamist usus, et sisuliselt kõik, mida on harjumuspäraselt tarvitatud, saab asendada „hea“, mitteprügistava versiooniga.

7. Omaette arutelu väärib nullkuluelu suhe rahaga. Muidugi on täheldatud, et maailmas leidub küllaga mittevabatahtlikke peaaegu nullkuluelu viljelejaid, kel lihtsalt pole raha, et midagi tarbida. See omakorda heidab jõukas Läänes levivale ettevõtmisele inetu kahtlusevarju, et tegemist on vaesuse romantiseerimisega. On ilmne, et kõrvalseisjad ei mõista alati, miks peaks inimene, kes pole selleks majanduslikult sunnitud, segama ise hambapulbrit ja kandma ainult pruugitud riideid-jalanõusid. Ehk tunneb keskmine nullkulutaja end tõesti piisavalt mugavalt, et lubada endale pisut ekstsentrilist eluviisi, ja kindlasti on nullkuluelu korraldamine lihtsam, kui leidub mõnevõrra vaba raha ja aega. Teisalt tähendab radikaalselt kasina tarbimise põhimõtete järgimine ka märgatavat kulude kokkuhoidu, rääkimata sellest, kui ülekohtune on eeldada, et vaestel pole prügi vastu midagi ja keskkonnahoid neid ei huvita. Absurdimaiguliste prügipurkide varjus ei ole nullkuluelu tegelikult kuigi äärmuslik ega ka lihtinimesele kättesaamatu – iseasi, kas rõõm enam-vähem sunnitud lahendusest oleks võrreldav vaba valiku pakutava naudinguga.

Mari Laaniste, lühendatult ajalehest Mürileht, 11. oktoober 2018

(Teksti on hindamise eesmärgil ilma autori eelneva nõusolekuta lühendatud)

1. Seleta oma sõnadega lahti järgmised sõnad ja väljendid: (5 × 1)
- 1) eestkõneleja
 - 2) tervemõistuslik lähenemine
 - 3) ärgitama kahtlemist
 - 4) kasinus
 - 5) viltu vaatama

2. Miks seostatakse nullkulu eluviisi autori arvates eeskätt naistega? (5)
3. Kuidas kirjeldaksid sina nullkulu põhimõtet? (5)
4. „Vabatahtlik kasinus on radikaalne valik, kuid eeskätt kontseptuaalsel tasandil – sel pole kuigi konkreetset välist stiili, õigupoolest ei pruugi see üldse eriti välja paista.“ Miks võib just „konkreetse välise stiili“ puudumist pidada nullkulu liikumise eripäraks? (5)
5. Artiklile tuginedes selgita, mis sinu arvates motiveerib inimesi nullkulu eluviisiga liituma ja seda eluviisi järgima. (5)
6. Arutle artikli põhjal, kuidas saavad tarbijad teadlikumaid valikuid tehes mõjutada teisi tarbimisahela lülisid, näiteks tootjaid, tegema loodussäästlikumaid valikuid. (5)

II ÜLESANNE

(30/100)

„Ehkki kestlikumate valikute tegemise vajadus on kahtlemata ka laiemalt teadvustumas, kujutab *zero waste* sammu sellest edasi – äratundmist, et olulisem on tarbida vähem, mitte ainult paremini.“ Selgita, mille poolest on nullkuluelu samm kaugemale kui lihtsalt mõistmine, et vaja on teha kestlikumaid valikuid. Esita oma seisukoht umbes 100–150 sõnaga.

III ÜLESANNE

(40/100)

Kirjuta umbes 300sõnaline kirjand. Vali üks antud teemadest.

- 1) Saastatud keskkond on saastatud mõtlemise tulemus.
- 2) Vaheaasta pärast keskkooli lõppu – kas kasulik või raisatud aeg?
Esita oma seisukoht umbes 300sõnalises kirjandis. Kaalu mõlema poole argumente.